

E T H I C A

Ordine Geometrico demonstrata,

E T

*In quinque Partes distincta,
in quibus agitur,*

- I. De DEO.
- II. De Naturá & Origine MENTIS.
- III. De Origine & Naturá AFFECTUUM.
- IV. De SERVITUTE Humaná, seu de AFFECTUUM VIRIBUS.
- V. De POTENTIA INTELLECTUS, seu de LIBERTATE Humaná.

E T H I C E S

Pars Prima,

D E D E O.

DEFINITIONES.

I. **P**er causam sui intelligo id, cujus essentia involvit existentiam, sive id, cujus natura non potest concipi, nisi existens.

II. Ea res dicitur in suo genere finita, quæ aliâ ejusdem naturæ terminari potest. Ex. gr. corpus dicitur finitum, quia aliud semper majus concipimus. Sic cogitatio aliâ cogitatione terminatur. At corpus non terminatur cogitatione, nec cogitatio corpore.

III. Per substantiam intelligo id, quod in se est, & per se concipitur: hoc est id, cujus conceptus non indiget conceptu alterius rei, à quo formari debeat.

IV. Per attributum intelligo id, quod intellectus de substantiâ percipit, tanquam ejusdem essentiam constituens.

V. Per modum intelligo substantiæ affectiones, sive id, quod in alio est, per quod etiam concipitur.

VI. Per Deum intelligo ens absolutè infinitum, hoc est, substantiam constantem infinitis attributis, quorum unumquodque æternam, & infinitam essentiam exprimit.

E X P L I C A T I O.

Dico absolutè infinitum, non autem in suo genere; quicquid enim in suo genere tantum infinitum est, infinita de eo attributa negare possumus <(dat is, men kan onëindige toeëigeningen bevatten, die tot des zelfs natuur niet behoren)>; quod autem absolutè infinitum est, ad ejus essentiam pertinet, quicquid essentiam exprimit, & negationem nullam involvit.

VII. Ea res libera dicitur, quæ ex solâ suæ naturæ necessitate existit, & à se solâ ad agendum determinatur: Necessaria autem, vel potiùs coacta, quæ ab alio determinatur ad existendum, & operandum certâ, ac determinatâ ratione.

VIII. Per æternitatem intelligo ipsam existentiam, quatenus ex solâ rei æternæ definitione necessariò sequi concipitur.

E X P L I C A T I O.

Talis enim existentia, ut æterna veritas, sicut rei essentia, concipitur, proptereaquæ per durationem, aut tempus explicari non potest, tamen duratio principio, & sine carere concipitur.

A X I O M A T A.

I. Omnia, quæ sunt, vel in se, vel in alio sunt.
II. Id, quod per aliud non potest concipi, per se concipi debet.

III. Ex datâ causâ determinatâ necessariò sequitur effectus, & contrâ, si nulla detur determinata causa, impossibile est, ut effectus sequatur.

IV. Effectûs cognitio à cognitione causæ dependet, & eandem involvit.

V. Quæ nihil commune cum se invicem habent, etiam per se invicem intelligi non possunt, sive conceptus unius alterius conceptum non involvit.

VI. Idea vera debet cum suo ideato convenire.

VII. Quicquid, ut non existens, potest concipi, ejus essentia non involvit existentiam.

P R O P O S I T I O I.

Substantia prior est naturâ suis affectionibus.

D E M O N S T R A T I O.

Patet ex Definitione 3. & 5.

P R O P O S I T I O II.

Duce substantiæ, diversa attributa habentes, nihil inter se commune habent.

D E M O N S T R A T I O.

Patet etiam ex Defn. 3. Unaquæque enim in se debet esse, & per se debet concipi, sive conceptus unius conceptum alterius non involvit.

P R O P O S I T I O III.

Quæ res nihil commune inter se habent, earum una alterius causa esse non potest.

D E M O N S T R A T I O.

Si nihil commune cum se invicem habent, ergo (per Axiom. 5.) nec per se invicem possunt intelligi, adeoque (per Axiom. 4.) una alterius causa esse non potest. Q. E. D.

P R O P O S I T I O IV.

Duce, aut plures res distinctæ, vel inter se distinguuntur ex diversitate attributorum substantiarum, vel ex diversitate eandem affectionum.

D E M O N S T R A T I O.

Omnia, quæ sunt, vel in se, vel in alio sunt (per Axiom. 1.), hoc est (per Defn. 3. & 5.) extra intellectum nihil datur præter substantias, earumque affectiones. Nihil ergo extra intellectum datur, per quod plures res distingui inter se possunt præter substantias, sive quod

idem est (*per Defn.* 4.) earum attributa, earumque affectiones. Q. E. D.

PRŌPOSITIO V.

In rerum naturâ non possunt dari duæ, aut plures substantiæ ejusdem nature, sive attributi.

DEMONSTRATIO.

Si darentur plures distinctæ, deberent inter se distingui, vel ex diversitate attributorum, vel ex diversitate affectionum (*per Prop. præced.*). Si tantum ex diversitate attributorum, concedetur ergo, non dari, nisi unam ejusdem attributi. At si ex diversitate affectio-¹⁰ num, cum substantia sit prior naturâ suis affectionibus (*per Prop.* 1.), depositis ergo affectionibus, & in se considerata, hoc est (*per Defn.* 3. & *Axiom.* 6.) verè considerata, non poterit concipi ab aliâ distingui, hoc est (*per Prop. præced.*) non poterunt dari plures, sed tantum una. Q. E. D.

PRŌPOSITIO VI.

Una substantia non potest produci ab aliâ substantiâ.

DEMONSTRATIO.

In rerum naturâ non possunt dari duæ substantiæ ejusdem attributi (*per Prop. præced.*), hoc est (*per Prop.* 2.), quæ aliquid inter se²⁰ commune habent. Adeoque (*per Prop.* 3.) una alterius causa esse nequit, sive ab aliâ non potest produci. Q. E. D.

COROLLARIUM.

Hinc sequitur substantiam ab alio produci non posse. Nam in rerum naturâ nihil datur præter substantias, earumque affectio-²⁵ nes, ut patet ex *Axiom.* 1. & *Defn.* 3. & 5. Atqui à substantiâ produci non potest (*per præced. Prop.*). Ergo substantia absolutè ab alio produci non potest. Q. E. D.

Aliter.

Demonstratur hoc etiam facilius ex absurdo contradictorio.³⁰ Nam si substantia ab alio posset produci, ejus cognitio à cognitione suæ causæ deberet pendere (*per Axiom.* 4.); adeoque (*per Defn.* 3.) non esset substantia.

PRŌPOSITIO VII.

Ad naturam substantiæ pertinet existere.

DEMONSTRATIO.

Substantia non potest produci ab alio (*per Coroll. Prop. præced.*); erit itaque causa sui, id est (*per Defn.* 1.), ipse essentia involvit⁵ necessariò existentiam, sive ad ejus naturam pertinet existere. Q. E. D.

PRŌPOSITIO VIII.

Omnis substantia est necessariò infinita.

DEMONSTRATIO.

Substantia unius attributi non, nisi unica, existit (*per Prop.* 5.), & ad ipsius naturam pertinet existere (*per Prop.* 7.). Erit ergo de ipsius naturâ, vel finita, vel infinita existere. At non finita. Nam (*per Defn.* 2.) deberet terminari ab aliâ ejusdem naturæ, quæ etiam necessariò deberet existere (*per Prop.* 7.); adeoque darentur duæ substantiæ ejusdem attributi, quod est absurdum (*per Prop.* 5.). Existit ergo infinita. Q. E. D.

SCHOLIUM I.

Cum finitum esse reverâ sit ex parte negatio, & infinitum absolute¹⁰ luta affirmatio existentiae alicujus naturæ, sequitur ergo ex solâ 7. *Prop.* omnem substantiam debere esse infinitam. <Want indien men de zelfstandigheid eindig stelde, zo zou men in haar natuur ten deel het wezentlijk te zijn [Existere] ontkennen [Negare]; 't welk (*volgens de geseide Voorstelling*) ongerijmt is.>

25

SCHOLIUM II.

Non dubito, quin omnibus, qui de rebus confusè judicant, nec res per primas suas causas noscere consueverunt, difficile sit, demonstrationem 7. *Prop.* concipere; nimirum quia non distinguunt inter modificationes substantiarum, & ipsas substantias, neque³⁰ sciunt, quomodò res producuntur. Unde fit, ut principium, quod res naturales habere vident, substantiis affingant; qui enim veras rerum causas ignorant, omnia confundunt, & sine ullâ mentis repugnantia tam arbores, quàm homines, loquentes fingunt, & homines tam ex lapidibus, quàm ex semine, formari, & quascunque³⁵ formas in alias quascunque mutari, imaginantur. Sic etiam, qui naturam divinam cum humanâ confundunt, facile Deo affectûs humanos tribuunt, præsertim quamdiu etiam ignorant, quomodò af-

fectus in mente producuntur. Si autem homines ad naturam substantiæ attenderent, minimè de veritate 7. *Prop.* dubitarent; imò hæc *Prop.* omnibus axioma esset, & inter notiones communes numeraretur. Nam per substantiam intelligerent id, quod in se est, & per se concipitur, hoc est, id, cujus cognitio non indiget cognitione alterius rei. Per modificationes autem id, quod in alio est, & quarum conceptus à conceptu rei, in quâ sunt, formatur: quocirca modificationum non existentium veras ideas possumus habere; quandoquidem, quamvis non existant actu extra intellectum, earum tamen essentia ità in alio comprehenditur, ut per idem concipi possint. Verùm substantiarum veritas extra intellectum non est, nisi in se ipsâ, quia per se concipiuntur. Si quis ergo diceret, se claram, & distinctam, hoc est, veram ideam substantiæ habere, & nihilominus dubitare, num talis substantia existat, idem hercle esset, ac si diceret, se veram habere ideam, & nihilominus dubitare, num falsa sit (ut satis attendenti fit manifestum); vel, si quis statuat, substantiam creati, simul statuit, ideam falsam factam esse veram, quo sanè nihil absurdius concipi potest; adeoque fatendum necessariò est, substantiæ existentiam, sicut ejus essentiam, æternam esse veritatem. Atque hinc alio modo concludere possumus, non dari, nisi unicam, 20 ejusdem naturæ, quod hîc ostendere, operæ pretium esse duxi. Ut autem hoc ordine faciam, notandum est, I. veram uniuscujusque rei definitionem nihil involvere, neque exprimere præter rei definitæ naturam. Ex quo sequitur hoc II., nempe nullam definitionem certam aliquem numerum individuum involvere, neque exprimere, quandoquidem nihil aliud exprimit, quàm naturam rei definitæ. Ex. gr. definitio trianguli nihil aliud exprimit, quàm simplicem naturam trianguli; at non certum aliquem triangulorum numerum. III. Notandum, dari necessariò uniuscujusque rei existentis certam aliquam causam, propter quam existit. IV. Denique notandum, hanc 30 causam, propter quam aliqua res existit, vel debere contineri in ipsâ naturâ, & definitione rei existentis (*nimirum quòd ad ipsius naturam pertinet existere*), vel debere extra ipsam dari. His positâ sequitur, quòd, si in naturâ certus aliquis numerus individuum existat, debeat necessariò dari causa, cur illa individua, & cur non plura, nec 35

< * By ondeeligen worden de bezonderen verstaan, die onder een geslacht behoren. >

pauciora existunt. Si ex. gr. in rerum naturâ 20 homines existant (quos, majoris perspicuitatis causa, suppono simul existere, nec alios antea in naturâ existisse), non satis erit (ut scilicet rationem reddamus, cur 20 homines existant) causam naturæ humanæ in genere ostendere; sed insuper necesse erit, causam ostendere, cur non plures, nec pauciores, quam 20 existant; quandoquidem (per III. *Notam*) uniuscujusque debet necessariò dari causa, cur existat. At hæc causa (per *Notam* II. & III.) non potest in ipsâ naturâ humanâ contineri, quandoquidem vera hominis definitio numerum vicinarium non involvit; adeoque (per *Notam* IV.) causa, cur hi viginti homines existunt, & consequenter cur unusquisque existit, debet necessariò extra unumquemque dari, & propterea absolutè concludendum, omne id, cujus naturæ plura individua existere possunt, debere necessariò, ut existant, causam externam habere. Jam quoniam ad naturam substantiæ (per jam ostensa in hoc *Schol.*) pertinet existere, debet ejus definitio necessariam existentiam involvere, & consequenter ex solâ ejus definitione debet ipsius existentia concludi. At ex ipsius definitione (ut jam ex *Notâ* II. & III. ostendimus) non potest sequi plurium substantiarum existentia; sequitur ergo ex eâ 20 necessariò, unicam tantùm ejusdem naturæ existere, ut proponatur.

PROPOSITIO IX.

Quò plus realitatis, aut esse uniusquæque res habet, eò plura attributa ipsi competunt.

25 D E M O N S T R A T I O

Patet ex Defin. 4.

PROPOSITIO X.

Unumquodque minus substantiæ attributum per se concipi debet.

30 D E M O N S T R A T I O.

Attributum enim est id, quod intellectus de substantiâ percipit, tanquam ejus essentiam constituens (per Defin. 4.), adeoque (per Defin. 3.) per se concipi debet. Q. E. D.

S C H O L I U M.

Ex his apparet, quòd, quamvis duo attributa realiter distincta concipiuntur, hoc est, unum sine ope alterius, non possumus tamen inde concludere, ipsa duo entia, sive duas diversas substantias consistuere; id enim est de naturâ substantiæ, ut unumquodque ejus attributorum per se concipiatur; quandoquidem omnia, quæ habet, attributa simul in ipsâ semper fuerunt, nec unum ab alio produci potuit; sed unumquodque realitatem, sive esse substantiæ exprimit. Longè ergo abest, ut absurdum sit, uni substantiæ plura attributa tribuere; quin nihil in naturâ clarius, quàm quòd unumquodque ens sub aliquo attributo debeat concipi, & quò plus realitatis, aut esse habeat, eò plura attributa, quæ & necessitatem, sive æternitatem, & infinitatem exprimunt, habeat; & consequenter nihil etiam clarius, quàm quòd ens absolutè infinitum necessariò sit definitivum (ut *Defin. 6. tradidimus*) ens, quod constat infinitis attributis, quorum unumquodque æternam, & infinitam certam essentiam exprimit. Si quis autem jam quærit, ex quo ergo signo diversitatem substantiarum poterimus dignoscere, legat sequentes Propositiones, quæ ostendunt in rerum naturâ non, nisi unicam substantiam, existere, eamque absolutè infinitam esse, quapropter id signum frustrâ quæreretur.

P R O P O S I T I O XI.

Deus, sive substantia constans infinitis attributis, quorum unumquodque æternam, & infinitam essentiam exprimit, necessariò existit.

D E M O N S T R A T I O.

Si negas, concipe, si fieri potest, Deum non existere. Ergo (per *Axiom. 7.*) ejus essentia non involvit existentiam. Atqui hoc (per *Proposit. 7.*) est absurdum: Ergo Deus necessariò existit. *Q. E. D.*

Aliter.

Cujuscunque rei assignari debet causa, seu ratio, tam cur existit, quàm cur non existit. Ex. gr. si triangulus existit, ratio, seu causa dari debet, cur existit; si autem non existit, ratio etiam, seu causa

dari debet, quæ impedit, quominus existat, sive quæ ejus existentiam tollat. Hæc verò ratio, seu causa, vel in naturâ rei contineri debet, vel extra ipsam. Ex. gr. rationem, cur circulus quadratus non existat, ipsa ejus natura indicat; nimirum, quia contradictionem involvit. Cur autem contrâ substantia existat, ex solâ etiam ejus naturâ sequitur, quia scilicet existentiam involvit (*vide Prop. 7.*). At ratio, cur circulus, vel triangulus existit, vel cur non existit, ex eorum naturâ non sequitur, sed ex ordine univerlæ naturæ corporeæ; ex eo enim sequi debet, vel jam triangulum necessariò existere, vel eo impossibile esse, ut jam existat. Atque hæc per se manifesta sunt. Ex quibus sequitur, id necessariò existere, cujus nulla ratio, nec causa datur, quæ impedit, quominus existat. Si itaque nulla ratio, nec causa dari possit, quæ impedit, quominus Deus existat, vel quæ ejus existentiam tollat, omnino concludendum est, eundem necessariò existere. At si talis ratio, seu causa daretur, ea, vel in ipsâ Dei naturâ, vel extra ipsam dari deberet, hoc est, in aliâ substantiâ alterius naturæ. Nam si ejusdem naturæ esset, eo ipso concederetur dari Deum. At substantia, quæ alterius esset naturæ (dan de goddelijke), nihil cum Deo commune habere (*per 2. Prop.*), adeoque neque ejus existentiam ponere, neque tollere posset. Cùm igitur ratio, seu causa, quæ divinam existentiam tollat, extra divinam naturam dari non possit, debet necessariò dari, siquidem non existit, in ipsâ ejus naturâ, quæ propterea (volgens onz tweede Voorbeeld /*Exemplum*/) contradictionem involveret. Atqui hoc de Ente absolutè infinito, & summè perfecto affirmare, absurdum est; ergo nec in Deo, nec extra Deum ulla causa, seu ratio datur, quæ ejus existentiam tollat, ac proinde Deus necessariò existit. *Q. E. D.*

Aliter.

Posse non existere impotentia est, & contrâ posse existere potentia est (ut *per se notum*). Si itaque id, quod jam necessariò existit, non nisi entia finita sunt, sunt ergo entia finita potentiora Ente absolutè infinito: atque hoc (ut *per se notum*) absurdum est; ergo vel nihil existit, vel Ens absolutè infinitum necessariò etiam existit. Atqui nos, vel in nobis, vel in alio, quod necessariò existit, existimus (*vid. Axiom. 1. & Prop. 7.*). Ergo Ens absolutè infinitum, hoc est (per *Defin. 6.*), Deus necessariò existit. *Q. E. D.*

S C H O L I U M.

In hác ultimá demonstratione Dei existentiam à posteriori ostendere volui, ut demonstratio faciliùs perciperetur; non autem propterea, quòd ex hoc eodem fundamento Dei existentia à priori non sequatur. Nam, cùm posse existere potentia sit, sequitur, quòd plus realitatis alicujus rei naturæ competit, eò plus virium à se habere, ut existat; adeoque Ens absolutè infinitum, sive Deum infinitam absolutè potentiam existendi à se habere, qui propterea absolutè existit. Multi tamen forsàn non faciliè hujus demonstrationis evidentiam videre poterunt, quia assueti sunt, eas solummodò res contemplari, quæ à causis externis fluunt; & ex his, quæ citò fiunt, hoc est, quæ faciliè existunt, eas etiam faciliè perire vident, & contrà eas res factu difficiliore judicant, hoc est, ad existendum non adeò faciles, ad quas plura pertinere concipiunt. Verùm, ut ab his præjudiciis liberentur, non opus habeo híc ostendere, quâ ratione hoc enunciatum, *quod citò fit, citò perit*, verum sit, nec etiam, an respectu totius naturæ omnia æquè facilia sint, an secus. Sed hoc tantum notare sufficit, me híc non loqui de rebus, quæ à causis externis fiunt, sed de solis substantiis, quæ (*per Prop. 6.*) à nullâ causâ externâ produci possunt. Res enim, quæ à causis externis fiunt, sive eæ multis partibus consent, sive paucis, quicquid perfectionis, sive realitatis habent, id omne virtuti causæ externæ debetur, adeoque earum existentia ex solâ perfectione causæ externæ, non autem suæ oritur. Contrà, quicquid substantia perfectionis habet, nulli causæ externæ debetur; quare ejus etiam existentia ex solâ ejus naturâ sequi debet, quæ proinde nihil aliud est, quàm ejus essentia. Perfectio igitur rei existentiam non tollit, sed contrà ponit; imperfectio autem contrà eandem tollit, adeoque de nullius rei existentia certiores esse possumus, quàm de existentia Entis absolutè infiniti, seu perfecti, hoc est, Dei. Nam quandoquidem ejus essentia omnem imperfectionem secludit, absolutamque perfectionem involvit, eo ipso omnem causam dubitandi de ipsius existentia tollit, summanque de eadem certitudinem dat, quod mediocriter attendenti perspicuum fore credo.

P R O P O S I T I O XII.

Nullum substantiæ attributum potest verè concipi, ex quo sequatur, substantiam posse dividi.

D E M O N S T R A T I O.

Partes enim, in quas substantia, sic concepta, divideretur, vel naturam substantiæ retinebunt, vel non. Si primum, <namelijk dat zy de natuur van de zelfstandigheit behouden.> tum (*per Prop. 8.*) unaquæque pars debet esse infinita, & (*per Prop. 6.*) causa sui, & (*per Propositio 5.*) consistere debet ex diverso attributo, adeoque ex unâ substantiâ plures consistui poterunt, quòd (*per Prop. 6.*) est absurdum. Adde, quòd partes (*per Prop. 2.*) nihil commune cum suo toto habent, & totum (*per Defin. 4. & Prop. 10.*) absque suis partibus, & esse, & concipi possit, quòd absurdum esse, nemo dubitare poterit. Si autem secundum ponatur, quòd scilicet partes naturam substantiæ non retinebunt; ergo, cùm tota substantia in æquales partes esset divisa, naturam substantiam amitteret, & esse desineret, quòd (*per Propositio 7.*) est absurdum.

P R O P O S I T I O XIII.

Substantia absolutè infinita est indivisibilis.

D E M O N S T R A T I O.

Si enim divisibilis esset, partes, in quas divideretur, vel naturam substantiæ absolutè infinitæ retinebunt, vel non. Si primum, dabuntur ergo plures substantiæ ejusdem naturæ, quòd (*per Prop. 5.*) est absurdum. Si secundum ponatur, ergo (*ut supra*) poterit substantia absolutè infinita desinere esse, quòd (*per Prop. 11.*) est etiam absurdum.

C O R O L L A R I U M.

Ex his sequitur, nullam substantiam, & consequenter nullam substantiam corpoream, quatenus substantia est, esse divisibilem.

S C H O L I U M.

Quòd substantia sit indivisibilis, simpliciter ex hoc solo intelligitur, quòd natura substantiæ non potest concipi, nisi infinita, & quòd per partem substantiæ nihil aliud intelligi potest, quàm sub

stantia finita, quod (*per Prop. 8.*) manifestam contradictionem implicat.

PROPOSITIO XIV.

Præter Deum nulla dari, neque concipi potest substantia.

D E M O N S T R A T I O.

5

Cùm Deus sit ens absolutè infinitum, de quo nullum attributum, quod essentiam substantiæ exprimit, negari potest (*per Defn. 6.*), istud que necessariò existat (*per Prop. 11.*), si aliqua substantia præter Deum daretur, ea explicari deberet per aliquod attributum Dei, sicque duæ substantiæ ejusdem attributi existerent, quod (*per Prop. 5.*) est absurdum; adeoque nulla substantia extra Deum dari potest, & consequenter non etiam concipi. Nam si posset concipi, deberet necessariò concipi, ut existens; atqui hoc (*per primam partem hujus Demonst.*) est absurdum. Ergo extra Deum nulla dari, neque concipi potest substantia. *Q. E. D.*

15

C O R O L L A R I U M I.

Hinc clarissimè sequitur I°. Deum esse unicum, hoc est (*per Defn. 6.*) in rerum naturâ non, nisi unam substantiam, dari, eamque absolutè infinitam esse, ut in *Scholio Prop. 10.* jam innuimus.

C O R O L L A R I U M II.

20

Sequitur II°. rem extensam, & rem cogitantem, vel Dei attributa esse, vel (*per Axiom. 1.*) affectiones attributorum Dei.

PROPOSITIO XV.

Quicquid est, in Deo est, & nihil sine Deo esse, neque concipi potest.

25

D E M O N S T R A T I O.

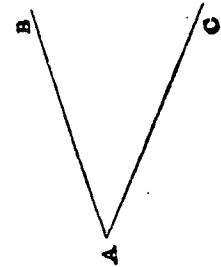
Præter Deum nulla datur, neque concipi potest substantia (*per 14. Prop.*), hoc est (*per Defn. 3.*) res, quæ in se est, & per se concipitur. Modi autem (*per Defn. 5.*) sine substantiâ nec esse, nec concipi possunt; quare hi in solâ divinâ naturâ esse, & per ipsam solam concipi possunt. Atqui præter substantias, & modos nil datur

(*per Axiom. 1.*). Ergo nihil sine Deo esse, neque concipi potest *Q. E. D.*

S C H O L I U M.

Sunt, qui Deum instar hominis corpore, & mente constantem, atque passionibus obnoxium fingunt; sed, quàm longè hi à verâ De cognitione aberrant, satis ex jam demonstratis constat. Sed hoc mitto: nam omnes, qui naturam divinam aliquo modo contemplant, Deum esse corporeum, negant. Quod etiam optimè probant ex eo, quod per corpus intelligimus quancunque quantitatem longam, latam, & profundam, certâ aliquâ figurâ terminatam, quod nihil absurdius de Deo, ente scilicet absolutè infinito, dici potest. Attamen interim aliis rationibus, quibus hoc idem demonstrare conantur, clarè ostendunt, se substantiam ipsam corpoream, sive extensam à naturâ divinâ omninò removere, atque ipsam à Deo creatam statuunt. Ex quâ autem divinâ potentiâ creati potuerit, prorsus ignorant; quod clarè ostendit, illos id, quod ipsimet dicunt, non intelligere. Ego saltem satis clarè, meo quidem judicio, demonstravi (*vide Coroll. Prop. 6. & Schol. 2. Prop. 8.*) nullam substantiam ab aliâ posse produci, vel creari. Porro *Prop. 14.* ostendimus, præter Deum nullam dari, neque concipi posse substantiam; atque hinc

<(*in de tweede Toegift / Corollarium / van de zelfde Voorstelling: de dii deel*)> conclusimus, substantiam extensam unum ex infinitis Dei attributis esse. Verum, ad pleniorum explicationem, adversariorum argumenta refutabo, quæ omnia huc redeunt. Primò, quòd substantia corporea, quatenus substantia, constat, ut putant, partibus; & ideò eandem infinitam posse esse, & consequenter, ad Deum pertinere posse, negant. Atque hoc multis exemplis explicant, e quibus unum, aut alterum afferam. Si substantia corporea, ajunt, e infinita, concipiat in duas partes dividi; erit unaquæque pars, vel finita, vel infinita. Si illud, componitur ergo infinitum ex duobus partibus finitis, quod est absurdum. Si hoc, <te weten dat yder deel onëindig is,> datur ergo infinitum duplo majus alio infinito, quod etiam est absurdum. Porro, si quantitas infinita mensuratur partibus æquantibus, infinitis talibus partibus constare debebit, & unus numerus infinitus erit duodecies major alio infinito <; t wel niet minder ongerijmt is>. Denique, si ex uno puncto infinitæ cuju-

dam quantitatis concipiatur, duas lineas, ut AB, AC, certâ, ac determinatâ in initio distantia in infinitum protendi; certum est, distantiam inter B & C continuò augeri, & tandem ex determinatâ indeterminabilem fore. Cùm igitur hæc absurda sequantur, ut putant, ex eo, quòd quantitas infinita supponitur, substantiam corpoream debere esse finitam, & consequenter ad Dei essentiam non pertinere. Secundum argumentum petitur etiam à summâ Dei perfectione. Deus enim, inquit, cùm sit ens summè perfectum, pati non potest: atqui substantia corporea, quandoquidem divisibilis est, pati potest; sequitur ergo, ipsam ad Dei essentiam non pertinere. Hæc sunt, quæ apud scriptores invenio argumenta, quibus ostendere conantur, substantiam corpoream divinâ naturâ indignam esse, nec ad eandem posse pertinere. Verumenimvero, si quis rectè attendat, me ad hæc jam respondiisse comperiet; quandoquidem hæc argumenta in eo tantum fundantur, quòd substantiam corpoream ex partibus componi supponunt, quod jam (*Prop. 12. cum Coroll. Prop. 13.*) absurdum esse ostendi. Deinde si quis rem rectè perpendere velit, videbit, omnia illa absurda (*siquidem omnia absurda sunt, de quo jam non disputo*), ex quibus concludere volunt, substantiam extensam finitam esse, minimè ex eo sequi, quòd quantitas infinita supponatur: sed quòd quantitatem infinitam mensurabilem, & ex partibus finitis conflari supponunt; quare ex absurdis, quæ inde sequuntur, nihil aliud concludere possunt, quàm quòd quantitas infinita non sit mensurabilis, & quòd ex partibus finitis conflari non possit. Atque hoc idem est, quod nos suprâ (*Proposit. 12. &c.*) jam demonstravimus. Quare talem, quod in nos intendunt, in se ipsos reverâ conjiciunt. Si igitur ipsi ex suo hoc absurdo concludere tamen volunt, substantiam extensam debere esse finitam, nihil aliud herclè faciunt, quàm si quis ex eo, quòd finxit circulum quadrati proprietates habere, concludit, circulum non habere centrum, ex quo omnes ad circumferentiam ductæ lineæ sunt æquales. Nam substantiam corpoream, quæ non nisi infinita, non nisi unica, &

non nisi indivisibilis potest concipi (*vid. Prop. 8. 5. & 12.*), eam ipsi ad concludendum, eandem esse finitam, ex partibus finitis conflari, & multiplicem esse, & divisibilem, concipiunt. Sic etiam alii, postquam fingunt, lineam ex punctis componi, multa sciunt invenire argumenta, quibus ostendant, lineam non posse in infinitum dividi. Et profectò, non minùs absurdum est ponere, quòd substantia corporea ex corporibus, sive partibus componatur, quàm quòd corpus ex superficiebus, superficies ex lineis, lineæ denique ex punctis componantur. Atque hoc omnes, qui claram rationem infallibilem esse sciunt, fateri debent, & imprimis illi, qui negant, dari vacuum. Nam si substantia corporea ita posset dividi, ut ejus partes realiter distinctæ essent, cur ergo una pars non posset annihilari, manentibus reliquis, ut antè, inter se connexis? & cur omnes ita aptari debent, ne detur vacuum? Sanè rerum, quæ realiter ab invicem distinctæ sunt, una sine aliâ esse, & in suo statu manere potest. Cùm igitur vacuum in naturâ non detur (de quo aliàs), sed omnes partes ita concurrere debent, ne detur vacuum sequitur hinc etiam, eandem non posse realiter distingui, hoc est substantiam corpoream, quatenus substantia est, non posse dividi. Si quis tamen jam quærat, cur nos ex naturâ ita propensi simus ac dividendam quantitatem? ei respondeo, quòd quantitas duobus modis à nobis concipitur, abstractè scilicet, sive superficialiter prout nempe ipsam <gemeneljk> imaginamur, vel ut substantia quòd à solo intellectu <zonder behulp van d' inbeelding |magi natione est, quod sæpe, & facilius à nobis fit, reperietur finita, divisibilis, & ex partibus conflata; si autem ad ipsam, prout in intellectu est, attendimus, & eam, quatenus substantia est, concipimus, quod difficillimè fit, tum, ut jam satis demonstravimus, in finita, unica, & indivisibilis reperietur. Quod omnibus, qui intelligentiam, & intellectum distinguere sciverint, satis manifestum erit: Præcipuè si ad hoc etiam attendatur, quòd materia ubique eadem est, nec partes in eadem distinguuntur, nisi quatenus materiam diversimodè affectam esse concipimus, unde ejus partes modè liter tantum distinguuntur, non autem realiter. Ex. gr. aquam, quæ

tenus aqua est, dividi concipimus, ejusque partes ab invicem separari; at non, quatenus substantia est corporea; eatenus enim neque separatur, neque dividitur. Porro aqua, quatenus aqua, generatur, & corrumpitur; at, quatenus substantia, nec generatur, nec corrumpitur. Atque his me ad secundum argumentum etiam respondiisse puto: quandoquidem id in eo etiam fundatur, quòd materia, quatenus substantia, divisibilis sit, & ex partibus conflatur. Et quamvis hoc non esset, nescio, cur divinâ naturâ indigna esset: quandoquidem (*per Prop. 14.*) extra Deum nulla substantia dari potest, à quâ ipsa pateretur. Omnia, inquam, in Deo sunt, & omnia, quæ fiunt, per solas leges infinitæ Dei naturæ fiunt, & ex necessitate ejus essentia (ut mox ostendam) sequuntur; quare nullâ ratione dici potest, Deum ab alio pati, aut substantiam extensam divinâ naturâ indignam esse; tamen divisibilis supponatur, dummodo æterna, & infinita concedatur. Sed de his impræsentiarum satis. 15

PROPOSITIO XVI.

Ex necessitate divinæ naturæ, infinita infinitis modis (hoc est, omnia, quæ sub intellectum infinitum cadere possunt) sequi debent.

D E M O N S T R A T I O.

Hæc Propositio unicuique manifesta esse debet, si modò ad hoc attendat, quòd ex datâ cujuscunque rei definitione plures proprietates intellectus concludit, quæ reverâ ex eâdem (hoc est, ipsâ rei essentia) necessariò sequuntur, & eò plures, quò plus realitatis rei definitio exprimit, hoc est, quò plus realitatis rei definitæ essentia involvit. Cùm autem natura divina infinita absolutè attributa habeat (*per Defm. 6.*), quorum etiam unumquodque infinitam essentiam in suo genere exprimit, ex ejusdem ergò necessitate infinita infinitis modis (hoc est, omnia, quæ sub intellectum infinitum cadere possunt) necessariò sequi debent. *Q. E. D.* 30

C O R O L L A R I U M I.

Hinc sequitur, Deum omnium rerum, quæ sub intellectum infinitum cadere possunt, esse causam efficientem.

C O R O L L A R I U M II.

Sequitur II°. Deum causam esse per se, non verò per accidens

C O R O L L A R I U M III.

Sequitur III°. Deum esse absolutè causam primam.

PROPOSITIO XVII.

Deus ex solis suæ naturæ legibus, & à nemine coactus agit.

D E M O N S T R A T I O.

Ex solâ divinæ naturæ necessitate, vel (quod idem est) ex soli ejusdem naturæ legibus, infinita absolutè sequi, modò *Prop. 16* ostendimus; & *Prop. 15.* demonstravimus, nihil sine Deo esse nec concipi posse, sed omnia in Deo esse; quare nihil extra ipsum esse potest, à quo ad agendum determinetur, vel cogatur, atque adeò Deus ex solis suæ naturæ legibus, & à nemine coactus agit 15 *Q. E. D.*

C O R O L L A R I U M I.

Hinc sequitur I°. nullam dari causam, quæ Deum extrinsecè vel intrinsecè, præter ipsum naturæ perfectionem, incitet ad agendum <, maar dat hy uit kracht van zijn volmaaktheit allee 20 een werkende oorzaak [Causa efficiens] is>.

C O R O L L A R I U M II.

Sequitur II°. solum Deum esse causam liberam. Deus enim solus ex solâ suæ naturæ necessitate existit (*per Prop. 11. & Coroll. 1 Prop. 14.*), & ex solâ suæ naturæ necessitate agit (*per Prop. præced.*); adeoque (*per Defm. 7.*) solus est causa libera. *Q. E. D.* 25

S C H O L I U M.

Alii putant, Deum esse causam liberam, propterea quòd potest, ut putant, efficere, ut ea, quæ ex ejus naturâ sequi diximus, hoc est, quæ in ejus potestate sunt, non fiant, five ut a 30 ipso non producantur. Sed hoc idem est, ac si dicerent, quòd Deus potest efficere, ut ex naturâ trianguli non sequatur, ejus tres angulos æquales esse duobus rectis; five ut ex datâ causâ non se

quatur effectus, quod est absurdum. Porrò infrà absque ope hujus Propositionis ostendam, ad Dei naturam neque intellectum, neque voluntatem pertinere. Scio equidem plures esse, qui putant, se posse demonstrare, ad Dei naturam summum intellectum, & liberam voluntatem pertinere; nihil enim perfectius cognoscere se esse ajunt, quod Deo tribuere possunt, quàm id, quod in nobis summa est perfectio. Porrò, tamen si Deum actu summè intelligentem concipiant, non tamen credunt, eum posse omnia, quæ actu intelligit, efficere, ut existant; nam se eo modo Dei potentiam destruere putant. Si omnia, inquit, quæ in ejus intellectu sunt, creavisset, nihil tum amplius creare potuisset, quod credunt Dei omnipotentia repugnare; ideòque maluerunt Deum ad omnia indifferentem statuere, nec aliud creatorem præter id, quod absolutà quâdam voluntate decrevit creare. Verùm ego me satis clarè ostendisse puto (*vid. Prop. 16.*), à summâ Dei potentia, sive infinitâ naturâ infinita infinitis modis, hoc est, omnia necessariò effluxisse, vel semper eâdem necessitate sequi, eodem modo, ac ex naturâ trianguli ab æterno, & in æternum sequitur, ejus tres angulos æquare duobus rectis. Quare Dei omnipotentia actu ab æterno fuit, & in æternum in eâdem actualitate manebit. Et hoc modo Dei omnipotentia longè, meo quidem judicio, perfectior statuitur. Imò adversarii Dei omnipotentiam (liceat apertè loqui) negare videntur. Coguntur enim fateri, Deum infinita creabilia intelligere, quæ tamen nunquam creare poterit. Nam aliàs, si scilicet omnia, quæ intelligit, crearet, suam, juxta ipsos, exhaustam omnipotentiam, & se imperfectum redderet. Ut igitur Deum perfectum statuam, eò rediguntur, ut simul statuere debeant, ipsum non posse omnia efficere, ad quæ ejus potentia se extendit, quo absurdus, aut Dei omnipotentia magis repugnans, non videretur, quid fingi possit. Porrò, ut de intellectu, & voluntate, quos Deo communiter tribuimus, hîc etiam aliquid dicam; si ad æternam Dei essentiam, intellectus scilicet, & voluntas pertinent, aliud sanè per utrumque hoc attributum intelligendum est, quàm quod vulgò solent homines. Nam intellectus, & voluntas, qui Dei essentiam constituerent, à nostro intellectu, & volunta-

te, toto cœlo differre deberent, nec in ullâ re, præterquam in nomine, convenire possent; non aliter scilicet, quàm inter se conveniunt canis, signum cœleste, & canis, animal latrans. Quod sic demonstrabo. Si intellectus ad divinam naturam pertinet, non poterit, uti noster intellectus, posterior (ut plerisque placet), vel simul naturâ esse cum rebus intellectis, quandoquidem Deus omnibus rebus prior est causalitate (*per Coroll. 1. Prop. 16.*); sed contrâ veritas, & formalis rerum essentia ideò talis est, quia talis in Dei intellectu existit objectivè. Quare Dei intellectus, quatenus Dei essentiam constituit, non potest esse reverâ causa rerum, tam earum essentia, quàm earum existentia; quod ab iis videtur etiam fuisse animadversum, qui Dei intellectum, voluntatem, & potentiam unum & idem esse asseruerunt. Cùm itaque Dei intellectus sit unica rerum causa, videlicet (ut ostendimus) tam earum essentia, quàm earum existentia, debet ipse necessariò ab iisdem differre, tam ratione essentia, quàm ratione existentia. Nam causalitatem differt à suâ causâ præcisè in eo, quod à causâ habet <, daardôm het een gewrocht [Effectus] van zulk een oorzaak gezegt word). Ex. gr. homo est causa existentia, non verò essentia alterius hominis; est enim hæc æterna existentia, non verò secundum essentiam profusus convenire possunt; in existendo autem differre debent; & propterea, si unius existentia periret, non ideò alterius periret; sed, si unius essentia destrui posset, & fieri fallâ, destrueretur etiam alterius essentia. Quapropter res quæ & essentia, & existentia, alicujus effectus est causa, à tali effectus differre debet, tam ratione essentia, quàm ratione existentia. Atqui Dei intellectus est & essentia, & existentia nostri intellectus causa: ergo Dei intellectus, quatenus divinam essentiam constituit, concipitur, à nostro intellectu, tam ratione essentia, quam ratione existentia differt, nec in ullâ re, præterquam in nomine, cum eo convenire potest, ut volebamus. Circa voluntatem eodem modo proceditur, ut faciliè unusquisque videre potest.

PROPOSITIO XVIII.

Deus est omnium rerum causa immanens, non verò transiens.

quatur effectus, quod est absurdum. Porrò infrà absque ope hujus Propositionis ostendam, ad Dei naturam neque intellectum, neque voluntatem pertinere. Scio equidem plures esse, qui putant, se posse demonstrare, ad Dei naturam summum intellectum, & liberam voluntatem pertinere; nihil enim perfectius cognoscere se se ajunt, quod Deo tribuere possunt, quàm id, quod in nobis summa est perfectio. Porrò, tametsi Deum actu summè intelligentem concipiant, non tamen credunt, eum posse omnia, quæ actu intelligit, efficere, ut existant; nam se eo modo Dei potentiam destruere putant. Si omnia, inquit, quæ in ejus intellectu sunt, creavisset, nihil tum amplius creare potuisset, quod credunt Dei omnipotentia repugnare; ideòque maluerunt Deum ad omnia indifferentem statuere, nec aliud creantem præter id, quod absolutà quâdam voluntate decrevit creare. Verùm ego me satis clarè ostendisse puto (*vid. Prop. 16.*) à summâ Dei potentiâ, sive infinitâ naturâ infinita infinitis modis, hoc est, omnia necessariò effluxisse, vel semper eâdem necessitate sequi, eodem modo, ac ex naturâ trianguli ab æterno, & in æternum sequitur, ejus tres angulos æquari duobus rectis. Quare Dei omnipotentia actu ab æterno fuit, & in æternum in eâdem actualitate manebit. Et hoc modo Dei omnipotentia longè, meo quidem judicio, perfectior statuitur. Imò adversarii Dei omnipotentiam (liceat apertè loqui) negare videntur. Coguntur enim fateri, Deum infinita creabilia intelligere, quæ tamen nunquam creare poterit. Nam aliàs, si scilicet omnia, quæ intelligit, crearet, suam, juxta ipsos, exhaustam omnipotentiam, & se imperfectum redderet. Ut igitur Deum perfectum statuam, eò rediguntur, ut simul statuere debeant, ipsum non posse omnia efficere, ad quæ ejus potentia se extendit, quo absurdius, aut Dei omnipotentia magis repugnans, non videri deo, quid fingi possit. Porrò, ut de intellectu, & voluntate, quos Deo communiter tribuimus, hîc etiam aliquid dicam; si ad æternam Dei essentiam, intellectus scilicet, & voluntas pertinent, aliud sanè per utrumque hoc attributum intelligendum est, quàm quod vulgò solent homines. Nam intellectus, & voluntas, qui Dei essentiam constituerent, à nostro intellectu, & volunta-

te, toto cælo differre deberent, nec in ullâ re, præterquam in nomine, convenire possent; non aliter scilicet, quàm inter se conveniunt canis, signum cœlestis, & canis, animal latrans. Quod sic demonstrabo. Si intellectus ad divinam naturam pertinet, non poterit, uti noster intellectus, posterior (ut plerisque placet), vel simul naturâ esse cum rebus intellectis, quandoquidem Deus omnibus rebus prior est causalitate (*per Coroll. 1. Prop. 16.*); sed contrâ veritas, & formalis rerum essentia ideò talis est, quia talis in Dei intellectu existit objectivè. Quare Dei intellectus, quatenus Dei essentiam constituit, est reverâ causa rerum, tam earum essentia, quàm earum existentia; quod ab iis videtur etiam fuisse animadversum, qui Dei intellectum, voluntatem, & potentiam unum & idem esse asseruerunt. Cùm itaque Dei intellectus sit unica rerum causa, videlicet (ut ostendimus) tam earum essentia, quàm earum existentia, debet ipse necessariò ab eisdem differre, tam ratione essentia, quàm ratione existentia. Nam causalitatem differt à suâ causâ præcisè in eo, quod à causâ habet <, daarom het een gewrocht [Effectus] van zulk een oorzaak gezegt word>. Ex.gr. homo est causa existentia, non verò essentia alterius hominis; est enim hæc æterna veritas: & ideò secundum essentiam profus convenire possunt; in existendo autem differre debent; & propterea, si unius existentia peccat, non ideò alterius peribit; sed, si unius essentia destrui possit, & fieri falsa, destruetur etiam alterius essentia. Quapropter res, quæ & essentia, & existentia, alicujus effectus est causa, à tali effectui differre debet, tam ratione essentia, quàm ratione existentia. Atqui Dei intellectus est & essentia, & existentia nostri intellectus causa: ergo Dei intellectus, quatenus divinam essentiam constituit, concipitur, à nostro intellectu, tam ratione essentia, quam ratione existentia differt, nec in ullâ re, præterquam in nomine, cum eo convenire potest, ut volebamus. Circa voluntatem eodem modo proceditur, ut facilè unusquisque videre potest.

PROPOSITIO XVIII.

Deus est omnium rerum causa immanens, non verò transiens.

D E M O N S T R A T I O.

Omnia, quæ sunt, in Deo sunt, & per Deum concipi debent (*per Prop. 15.*), adeoque (*per Coroll. 1. Prop. 16. hujus*) Deus rerum, quæ in ipso sunt, est causa, quod est primum. Deinde extra Deum nulla potest dari substantia (*per Prop. 14.*), hoc est (*per Defm. 3.*), res, quæ extra Deum in se sit, quod erat secundum. Deus ergo est omnium rerum causa immanens, non verò transiens. *Q. E. D.*

P R O P O S I T I O XIX.

Deus, sive omnia Dei attributa sunt æterna.

D E M O N S T R A T I O.

Deus enim (*per Defm. 6.*) est substantia, quæ (*per Prop. 11.*) necessariò existit, hoc est (*per Prop. 7.*), ad cujus naturam pertinet existere, sive (quod idem est) ex cujus definitione sequitur ipsum existere, adeoque (*per Defm. 8.*) est æternus. Deinde per Dei attributa intelligendum est id, quod (*per Defm. 4.*) Divinæ substantiæ essentiam exprimit, hoc est, id, quod ad substantiam pertinet: id ipsum, inquam, ipsa attributa involvere debent. Atqui ad naturam substantiæ (*ut jam ex Prop. 7. demonstravi*) pertinet æternitas. Ergo unumquodque attributorum æternitatem involvere debet, adeoque omnia sunt æterna. *Q. E. D.*

S C H O L I U M.

Hæc Propositio quàm clarissimè etiam patet ex modo, quo (*Prop. 11.*) Dei existentiam demonstravi; ex eâ, inquam, demonstratione constat, Dei existentiam, sicut ejus essentiam, æternam esse veritatem. Deinde (*Prop. 19. Principiorum Cartesii*) alio etiam modo Dei æternitatem demonstravi, nec opus est eum hîc repetere.

P R O P O S I T I O XX.

Dei existentia, ejusque essentia unum & idem sunt.

D E M O N S T R A T I O.

Deus (*per anteced. Prop.*), ejusque omnia attributa sunt æterna, hoc est (*per Defm. 8.*), unumquodque ejus attributorum existentiam exprimit. Eadem ergo Dei attributa, quæ (*per Defm. 4.*) Dei æternam essentiam explicant, ejus simul æternam existentiam explicant, hoc est, illud ipsum, quod essentiam Dei constituit, consti-

tuit simul ipsius existentiam, adeoque hæc, & ipsius essentia unum & idem sunt. *Q. E. D.*

C O R O L L A R I U M I.

Hinc sequitur I°. Dei existentiam, sicut ejus essentiam, æternam esse veritatem.

C O R O L L A R I U M II.

Sequitur II°. Deum, sive omnia Dei attributa esse immutabilia. Nam, si ratione existentiae mutarentur, deberent etiam (*per Prop. præced.*) ratione essentiae mutari, hoc est (*ut per se notum*) ex veris falsa fieri, quod est absurdum.

P R O P O S I T I O XXI.

Omnia, quæ ex absolutâ naturâ alicujus attributi Dei sequuntur, semper, & infinita existere debuerunt, sive per idem attributum æterna, & infinita sunt.

D E M O N S T R A T I O.

Concipe, si fieri potest (siquidem neges), aliquid in aliquo Dei attributo ex ipsius absolutâ naturâ sequi, quod finitum sit, & determinatam habeat existentiam, sive durationem, ex. gr. ideam Dei in cogitatione. At cogitatio, quandoquidem Dei attributum supponitur, est necessariò (*per Prop. 11.*) suâ naturâ infinita. Verùm, quatenus ipsa ideam Dei habet, finita supponitur. At (*per Defm. 2.*) finita concipi non potest, nisi per ipsam cogitationem determinetur. Sed non per ipsam cogitationem, quatenus ideam Dei constituit, eatenus enim finita supponitur esse: Ergo per cogitationem, quatenus ideam Dei non constituit, quæ tamen (*per Prop. 11.*) necessariò existere debet: Datur igitur cogitatio non constituens ideam Dei, ac propterea ex ejus naturâ, quatenus est absoluta cogitatio, non sequitur necessariò idea Dei. (Concipitur enim ideam Dei constituens, & non constituens.) Quod est contra hypothefin. Quare si idea Dei in cogitatione, aut aliquid (perinde est, quicquid sumatur, quandoquidem demonstratio universalis est) in aliquo Dei attributo ex necessitate absolutæ naturæ ipsius attributi sequatur, id debet necessariò esse infinitum; quod erat primum.

Deinde id, quod ex necessitate naturæ alicujus attributi ità sequitur

tur, non potest determinatam habere existentiam sive durationem. Nam, si neges, supponatur res, quæ ex necessitate naturæ alicujus attributi sequitur, dari in aliquo Dei attributo, ex. gr. idea Dei in cogitatione, eaque supponatur aliquando non existitisse, vel non existitura. Cùm autem cogitatio Dei attributum supponatur, debet & 5 necessariò, & immutabilis existere (per Prop. 11. & Coroll. 2. Prop. 20.). Quare ultra limites durationis ideæ Dei (supponitur enim ali- quando non existitisse, aut non existitura) cogitatio sine ideâ Dei existere debet; atqui hoc est contra hypothefin; supponitur enim, ex datâ cogitatione necessariò sequi ideam Dei. Ergo idea Dei in cogi- 10 tatione, aut aliquid, quod necessariò ex absolutâ naturâ alicujus attributi Dei sequitur, non potest determinatam habere durationem; sed per idem attributum æternum est, quod erat secundum ζ , dat te betogen fond). Nota, hoc idem esse affirmandum de quâcunque re, quæ in aliquo Dei attributo ex Dei absolutâ naturâ necessariò sequitur. 15

PROPOSITIO XXII.

Quicquid ex aliquo Dei attributo, quatenus modificatum est tali modificatione, quæ & necessariò, & infinita per idem existit, sequitur, debet quoque & necessariò, & infinitum existere. 20

D E M O N S T R A T I O.

Hujus Propositionis demonstratio procedit eodem modo, ac demonstratio præcedentis.

PROPOSITIO XXIII.

Omnis modus, qui & necessariò, & infinitus existit, necessariò sequi debuit, vel ex absolutâ naturâ alicujus attributi Dei, vel ex aliquo attributo modificato modificatione, quæ & necessariò, & infinita existit.

D E M O N S T R A T I O.

Modus enim in alio est, per quod concipi debet (per Defin. 5.), 30 hoc est (per Prop. 15.) in solo Deo est, & per solum Deum concipi

potest. Si ergo modus concipitur necessariò existere, & infinitus esse, utrumque hoc debet necessariò concludi, sive percipi per aliquid Dei attributum, quatenus idem concipitur infinitatem, & necessitatem existentiae, sive (quod per Defin. 8. idem est) æternitatem exprimere, hoc est (per Defin. 6. & Prop. 19.), quatenus absolutè consideratur. Modus ergo, qui & necessariò, & infinitus existit, ex absolutâ naturâ alicujus Dei attributi sequi debuit; hoc- 5 que vel immediatè (de quo Prop. 21.), vel mediante aliquâ modificatione, quæ ex ejus absolutâ naturâ sequitur, hoc est (per Prop. præced.), quæ & necessariò, & infinita existit. Q. E. D. 10

PROPOSITIO XXIV.

Rerum à Deo productarum essentia non involvit existentiam.

D E M O N S T R A T I O

Patet ex Definitione I. Id enim, cujus natura (in se scilicet considerata) involvit existentiam, causa est sui, & ex solâ suæ naturæ necessitate existit. 15

C O R O L L A R I U M.

Hinc sequitur, Deum non tantum esse causam, ut res incipient existere; sed etiam, ut in existendo perfeverent, sive (ut termino Scholastico utar) Deum esse causam essendi rerum. Nam, si- 20 ve res existant, sive non existant, quotiescunque ad earum essentiam attendimus, eandem nec existentiam, nec durationem involvere comperimus; adeoque earum essentia neque suæ existentiae, neque suæ durationis potest esse causa, sed tantum Deus, ad 25 cujus solam naturam pertinet existere (per Coroll. 1. Prop. 14.).

PROPOSITIO XXV.

Deus non tantum est causa efficiens rerum existentiae, sed etiam essentiae.

D E M O N S T R A T I O.

30 Si negas, ergo rerum essentiae Deus non est causa; adeoque (per Axiom. 4.) potest rerum essentia sine Deo concipi: atqui hoc

(per Prop. 15.) est absurdum. Ergo rerum etiam essentiae Deus est causa. Q. E. D.

S C H O L I U M.

Hæc Propositio clariùs sequitur ex Propositione 16. Ex eâ enim sequitur, quòd ex datâ naturâ divinâ, tam rerum essentia, quàm existentia debeat necessariò concludi; &, ut verbo dicam, eo sensu, quo Deus dicitur causa sui, etiam omnium rerum causa dicendus est, quòd adhuc clariùs ex sequenti Corollario constabit.

C O R O L L A R I U M.

Res particulares nihil sunt, nisi Dei attributorum affectiones, si-
10 five modi, quibus Dei attributa certo, & determinato modo ex-
primuntur. Demonstratio patet ex Propositione 15., & Defini-
tione 5.

P R O P O S I T I O XXXVI.

Res, quæ ad aliquid operandum determinata est, à Deo
15 necessariò sic fuit determinata; &, quæ à Deo non est determina-
ta, non potest se ipsam ad operandum determinare.

D E M O N S T R A T I O.

Id, per quod res determinatæ ad aliquid operandum dicuntur,
necessariò quid positivum est (ut per se notum). Adeoque, tam ejus
20 essentia, quàm existentia, Deus ex necessitate suæ naturæ est cau-
sa efficiens (per Prop. 25. & 16.); quòd erat primum. Ex quo
etiam, quòd secundo proponitur, clarissimè sequitur. Nam si res,
quæ à Deo determinata non est, se ipsam determinare posset, pri-
ma pars hujus falsa esset, quòd est absurdum, ut ostendimus. 25

P R O P O S I T I O XXXVII.

Res, quæ à Deo ad aliquid operandum determinata est, se
ipsam indeterminatam reddere non potest.

D E M O N S T R A T I O.

Hæc Propositio patet ex Axiomate tertio. 30

P R O P O S I T I O XXVIII.

Quodcumque singulare, sive quævis res, quæ finita est, &
determinatam habet existentiam, non potest existere, nec ad ope-
randum determinari, nisi ad existendum, & operandum deter-
5 minetur ab aliâ causâ, quæ etiam finita est, & determinatam
habet existentiam. & rursus hæc causa non potest etiam existere,
neque ad operandum determinari, nisi ab aliâ, quæ etiam fini-
ta est, & determinatam habet existentiam, determinetur ad exi-
stendum, & operandum, & sic in infinitum.

D E M O N S T R A T I O.

Quicquid determinatum est ad existendum, & operandum, à
Deo sic determinatum est (per Prop. 26. & Coroll. Prop. 24.). At
id, quòd finitum est, & determinatam habet existentiam, ab ab-
solutâ naturâ alicujus Dei attributi produci non potuit; quicquid
15 enim ex absolutâ naturâ alicujus Dei attributi sequitur, id infini-
tum, & æternum est (per Prop. 21.). Debit ergo ex Deo, vel
aliquo ejus attributo sequi, quatenus aliquo modo affectum con-
sideratur; præter enim substantiam, & modos nil datur (per
Axiom. 1. & Defin. 3. & 5.), & modi (per Coroll. Prop. 25.) nihil
20 sunt, nisi Dei attributorum affectiones. At ex Deo, vel aliquo
ejus attributo, quatenus affectum est modificatione, quæ æterna,
& infinita est, sequi etiam non potuit (per Prop. 22.). Debit er-
go sequi, vel ad existendum, & operandum determinari à Deo,
vel aliquo ejus attributo, quatenus modificatum est modificatio-
25 ne, quæ finita est, & determinatam habet existentiam. Quòd erat
primum. Deinde hæc rursus causa, sive hic modus (per eandem
rationem, quâ primam partem hujus jam demonstravimus) de-
bit etiam determinari ab aliâ, quæ etiam finita est, & determina-
tam habet existentiam, & rursus hæc ultima (per eandem ratio-
30 nem) ab aliâ, & sic semper (per eandem rationem) in infinitum.
Q. E. D.

S C H O L I U M.

Cùm quædam à Deo immediatè produci debuerunt, videlicet ea, quæ ex absolutâ ejus naturâ necessariò sequuntur, et alia medi-
 5 antibus his primis, quæ tamen sine Deo nec esse, nec concipi possunt; hinc sequitur I°. quòd Deus sit rerum immediatè ab ipso produ-
 ctarum causa absolutè proxima; <Ik zeg volstrektelijk de naaste
 oorzaak, en> non verò in suo genere, ut ajunt. Nam Dei effe-
 ctûs, sine suâ causâ, nec esse, nec concipi possunt (per Prop. 15.
 & Coroll. Prop. 24.). Sequitur II°. quòd Deus non potest pro-
 priè dici causa esse remota rerum singularium, nisi fortè eâ de
 10 causâ, ut scilicet has ab iis, quas immediatè produxit, vel potius, quæ ex absolutâ ejus naturâ sequuntur, distinguamus. Nam per
 causam remotam talem intelligimus, quæ cum effectu nullo modo conjuncta est. At omnia, quæ sunt, in Deo sunt, & à Deo
 15 itâ dependent, ut sine ipso nec esse, nec concipi possint.

P R O P O S I T I O XXIX.

*In rerum naturâ nullum datur contingens, sed omnia ex ne-
 cessitate divinæ naturæ determinata sunt ad certo modo exi-
 stendum, & operandum.*

D E M O N S T R A T I O.

20

Quicquid est, in Deo est (per Prop. 15.): Deus autem non po-
 test dici res contingens. Nam (per Prop. 11.) necessariò, non verò
 contingenter existit. Modi deinde divinæ naturæ ex eâdem etiam
 necessariò, non verò contingenter secuti sunt (per Prop. 16.), id-
 25 que, vel quatenus divina natura absolutè (per Prop. 21.), vel qua-
 tenus certomodo ad agendum determinata consideratur (per Prop. 27.).
 Porrò horum modorum Deus non tantùm est causa, quatenus
 simpliciter existunt (per Coroll. Prop. 24.), sed etiam (per Prop.
 26.), quatenus ad aliquid operandum determinati considerantur.
 Quòd si à Deo (per eandem Prop.) determinati non sint, impossi-
 30 bile, non verò contingens est, ut se ipsos determinent; & contrâ
 (per Prop. 27.) si à Deo determinati sint, impossibile, non verò
 contingens est, ut se ipsos indeterminatos reddant. Quare

omnia ex necessitate divinæ naturæ determinata sunt, non tantùm
 ad existendum, sed etiam ad certo modo existendum, & operan-
 dum, nullumque datur contingens. Q. E. D.

S C H O L I U M.

5 Antequam ulterius pergam, hîc, quid nobis per Naturam na-
 turantem, & quid per Naturam naturatam intelligendum sit, ex-
 plicare volo, vel potius monere. Nam ex antecedentibus jam con-
 stare existimo, nempe, quòd per Naturam naturantem nobis intel-
 ligendum est id, quod in se est, & per se concipitur, sive talia sub-
 10 stantiæ attributa, quæ æternam, & infinitam essentiam expriment,
 hoc est (per Coroll. 1. Prop. 14. & Coroll. 2. Prop. 17.), Deus,
 quatenus, ut causa libera, consideratur. Per naturatam autem in-
 telligo id omne, quod ex necessitate Dei naturæ, sive uniuscujus-
 que Dei attributorum sequitur, hoc est, omnes Dei attributorum
 15 modos, quatenus considerantur, ut res, quæ in Deo sunt, & quæ
 sine Deo nec esse, nec concipi possunt.

P R O P O S I T I O XXX.

*Intellectus actu finitus, aut actu infinitus Dei attributa,
 Deique affectiones comprehendere debet, & nihil aliud.*

D E M O N S T R A T I O.

20

Idea vera debet convenire cum suo ideato (per Axiom. 6.), hoc
 est (ut per se notum) id, quod in intellectu objectivè continetur,
 debet necessariò in naturâ dari: atqui in naturâ (per Coroll. 1.
 Prop. 14.) non nisi una substantia datur, nempe Deus, nec ulla
 25 aliæ affectiones (per Prop. 15.), quàm quæ in Deo sunt, & quæ
 (per eandem Prop.) sine Deo nec esse, nec concipi possunt; ergo
 intellectus actu finitus, aut actu infinitus Dei attributa, Deique
 affectiones comprehendere debet, & nihil aliud. Q. E. D.

P R O P O S I T I O XXXI.

30 *Intellectus actu, sive is finitus sit, sive infinitus, ut & vo-
 luntas, cupiditas, amor &c. ad Naturam naturatam, non ve-
 rò ad naturantem referri debent.*

D E M O N S T R A T I O.

Per intellectum enim (*ut per se notum*) non intelligimus absolute cognitionem, sed certum tantum modum cogitandi, qui motus ab aliis, scilicet cupiditate, amore, &c. differt, adeoque (*per Defin. 5.*) per absolutam cognitionem concipi debet, nempe (*per Prop. 15. & Defin. 6.*) per aliquod Dei attributum, quod æternam, & infinitam cognitionis essentiam exprimit, ita concipi debet, ut sine ipso nec esse, nec concipi possit; ac propterea (*per Schol. Prop. 29.*) ad Naturam naturatam, non verò naturantem referri debet, ut etiam reliqui modi cogitandi. *Q. E. D.*

S C H O L I U M.

Ratio, cur hinc loquar de intellectu actu, non est, quia concedo, ullum dari intellectum potentiã, sed, quia omnem confusionem vitare cupio, nolui loqui, nisi de re nobis quàm clarissimè percepta, de ipsã scilicet intellectione, quã nihil nobis clariùs percipitur. Nihil enim intelligere possumus, quod ad perfectiorem intellectionis cognitionem non conducatur.

P R O P O S I T I O XXXII.

Voluntas non potest vocari causa libera, sed tantum necessaria.

D E M O N S T R A T I O.

Voluntas certus tantum cogitandi modus est, sicuti intellectus; adeoque (*per Prop. 28.*) unaquæque volitio non potest existere, neque ad operandum determinari, nisi ab aliã causã determinetur, & hæc rursum ab aliã, & sic porro in infinitum. Quòd si voluntas infinita supponatur, debet etiam ad existendum, & operandum determinari à Deo, non quatenus substantia absolute infinita est, sed quatenus attributum habet, quod infinitam, & æternam cognitionis essentiam exprimit (*per Prop. 23.*). Quocumque igitur modo, five finita, five infinita concipiatur, causam requirit, à quã ad existendum, & operandum determinetur; adeoque (*per Defin. 7.*) non potest dici causa libera, sed tantum necessaria, vel coacta. *Q. E. D.*

C O R O L L A R I U M I.

Hinc sequitur I°. Deum non operari ex libertate voluntatis.

C O R O L L A R I U M II.

Sequitur II°. voluntatem, & intellectum ad Dei naturam ita sese habere, ut motus, & quies, & absolute, ut omnia naturalia, quæ (*per Prop. 29.*) à Deo ad existendum, & operandum certo modo determinari debent. Nam voluntas, ut reliqua omnia, causã indiget, à quã ad existendum, & operandum certo modo determinetur. Et, quamvis ex datã voluntate, five intellectu infinita sequantur, non tamen propterea Deus magis dici potest ex libertate voluntatis agere, quàm propter ea, quæ ex motu, & quiete sequuntur (infinita enim ex his etiam sequuntur), dici potest ex libertate motus, & quietis agere. Quare voluntas ad Dei naturam non magis pertinet, quàm reliqua naturalia; sed ad ipsam eodem modo do sese habet, ut motus, & quies, & omnia reliqua, quæ ostendimus ex necessitate divinæ naturæ sequi, & ab eadem ad existendum, & operandum certo modo determinari.

P R O P O S I T I O XXXIII.

Res nullo alio modo, neque alio ordine à Deo produci potuerunt, quàm productæ sunt.

D E M O N S T R A T I O.

Res enim omnes ex datã Dei naturã necessario sequutæ sunt (*per Prop. 16.*), & ex necessitate naturæ Dei determinatæ sunt ad certo modo existendum, & operandum (*per Prop. 29.*). Si itaque res alterius naturæ potuissent esse, vel alio modo ad operandum determinari, ut naturæ ordo alius esset; ergo Dei etiam natura alia posset esse, quàm jam est; ac proinde (*per Prop. 11.*) illa etiam deberet existere, & consequenter duo, vel plures possent dari Dii, quod (*per Coroll. 1. Prop. 14.*) est absurdum. Quapropter res nullo alio modo, neque alio ordine, &c. *Q. E. D.*

S C H O L I U M I.

Quoniam his luce meridianâ clarîus ostendi, nihil absolutè in rebus dari, propter quod contingentes dicantur, explicare jam paucis volo, quid nobis per contingens erit intelligendum; sed prius, quid per necessarium, & impossibile. Res aliqua necessaria dicitur, vel ratione suæ essentiæ, vel ratione causæ. Rei enim alicujus existentia vel ex ipsius essentiâ, & definitione, vel ex datâ causâ efficiente necessariò sequitur. Deinde his etiam de causis res aliqua impossibilis dicitur; nimirum quia vel ipsius essentia, seu definitio contradictionem involvit, vel quia nulla causa externa datur, ad talem rem producendam determinata. At res aliqua nullâ aliâ de causâ contingens dicitur, nisi respectu defectûs nostræ cognitionis. Res enim, cujus essentiam contradictionem involvere ignoramus, vel de quâ probè scimus, eandem nullam contradictionem involvere, & tamen de ipsius existentia nihil certò affirmare possumus, propterea quòd ordo causarum nos latet, ea nunquam, nec ut necessaria, nec ut impossibilis videri nobis potest, ideòque eandem vel contingentem, vel possibilem vocamus.

S C H O L I U M II.

Ex præcedentibus clarè sequitur, res summâ perfectione à Deo fuisse productas: quandoquidem ex datâ perfectissimâ naturâ necessariò secutæ sunt. Neque hoc Deum ullius arguit imperfectio- nis; ipsius enim perfectio hoc nos affirmare coëgit. Imò ex hujus contrario clarè sequeretur (ut modo ostendi), Deum non esse summè perfectum; nimirum quia, si res alio modo fuissent productæ, Deo alia natura esset tribuenda, diversa ab eâ, quam ex consideratione Entis perfectissimi coacti sumus ei tribuere. Verum non dubito, quin multi hanc sententiam, ut absurdam, explo- dant, nec animum ad eandem perpendendam instituere velint; idque nullâ aliâ de causâ, quàm quia Deo aliam libertatem assueti sunt tribuere, longè diversam ab illâ, quæ à nobis (*Defin. 7.*) tra- dita est; videlicet, absolutam voluntatem. Verum neque etiam dubito, si rem meditari vellent, nostrarumque demonstrationum seriem rectè secum perpendere, quin tandem talem libertatem,

qualem jam Deo tribuunt, non tantum, ut nugatoriam, sed, ut magnum scientiæ obfaculum, planè rejiciant. Nec opus est, ut ea, quæ in Scholio Propositionis 17. dicta sunt, hîc repetam. Attamen in eorum gratiam adhuc ostendam, quòd, quamvis concedatur, voluntatem ad Dei essentiam pertinere, ex ejus perfectione nihilo- minus sequatur, res nullo alio potuisse modo, neque ordine à Deo creari; quod facile erit ostendere, si prius consideremus id, quod ipsimet concedunt, videlicet ex solo Dei decreto, & voluntate pendère, ut unaquæque res id, quod est, sit. Nam aliàs Deus omnium rerum causa non esset. Deinde quòd omnia Dei decreta ab æterno ab ipso Deo sancita fuerunt. Nam aliàs imperfectionis, & inconstantia argueretur. At cum in æterno non detur *quando, ante, nec post*: hinc, ex solâ scilicet Dei perfectione, sequitur, Deum aliud decernere nunquam posse, nec unquam potuisse; si- ve Deum ante sua decreta non fuisse, nec sine ipsis esse posse. At dicent, quòd, quamvis supponeretur, quòd Deus aliam rerum naturam fecisset, vel quòd ab æterno aliud de naturâ, ejusque ordine decrevisset, nulla inde in Deo sequeretur imperfectio. Verum si hoc dicant, concedent simul, Deum posse sua mutare decreta. Nam si Deus de naturâ, ejusque ordine aliud, quàm decrevit, decrevisset, hoc est, ut aliud de naturâ voluisset, & concepisset, alium necessariò, quàm jam habet intellectum, & aliam, quàm jam habet, voluntatem habuisset. Et si Deo alium intellectum, aliamque voluntatem tribuere licet, absque ullâ ejus essentia, ejusque perfectionis mutatione, quid causæ est, cur jam non possit sua de rebus creatis decreta mutare, & nihilominus æquè perfectus manere? Ejus enim intellectus, & voluntas circa res creatas, & earum ordinem in respectu suæ essentia, & perfectionis, perinde est, quomodocunque concipiatur. Deinde omnes, quos vidi, Philosophi concedunt, nullum in Deo dari intellectum potentia, sed tantum actu; cum autem & ejus intellectus, & ejus voluntas ab eisdem essentia non distinguantur: ut etiam omnes concedunt, sequitur ergo hinc etiam, quòd, si Deus alium intellectum actu habuisset, & aliam voluntatem, ejus etiam essentia alia necessariò esset; ac proinde (ut à principis

conclufi) fi aliter res, quàm jam funt, à Deo productæ effent, Dei intellectus, ejufque voluntas, hoc est (ut conceditur) ejus effentia alia effe deberet, quod est abfurduum.

Cùm itaque res nullo alio modo, nec ordine à Deo produci poterit, & hoc verum effe, ex fumma Dei perfectione fequitur, nulla profectò sana ratio perfuadere nobis poteft, ut credamus, quòd Deus noluerit omnia, quæ in fuo intellectu funt, eàdem illâ perfectione, quâ ipfa intelligit, creare. At dicent, in rebus nullam effe perfectionem, neque imperfectionem, fed id, quod in ipsis eff, propter quod perfectæ funt, aut imperfectæ, & bonæ aut malæ dicuntur, à Dei tantum voluntate pendere; atque adeò, fi Deus voluiffet, potuiffet efficere, ut id, quod jam perfectio eff, fumma effet imperfectio, & contrà <dat het geen, 't welk nu in de dingen een onvolmaaktheit is, het volmaaktfte geweest zou zijn>. Verùm quid hoc aliud effet, quàm apertè affirmare, quòd Deus, qui id, quod vult, neceffariò intelligit, fuâ voluntate efficere poteft, ut res alio modo, quàm intelligit, intelligat, quod (ut modò ofendi) magnum est abfurduum. Quare argumentum in ipfos retorquere poffum, hoc modo. Omnia à Dei potestate pendent. Ut res itaque aliter fe habere non poffint, Dei neceffariò voluntas aliter fe habere etiam debet; atqui Dei voluntas aliter fe habere nequit (ut modò ex Dei perfectione evidentiffimè ofendimus). Ergo neque res aliter fe habere poffunt. Fateor, hanc opinionem, quæ omnia indifferenti cuidam Dei voluntati fubjicit, & ab ipfius beneplacito omnia pendere ftatuit, minùs à vero aberrare, quàm illorum, qui ftatuunt, Deum omnia fub ratione boni agere. Nam hi aliquid extra Deum videntur ponere, quod à Deo non dependet, ad quod Deus, tanquam ad exemplar, in operando attendit, vel ad quod, tanquam ad certum fcopum, collimat. Quod profectò nihil aliud eff, quàm Deum fato fubjicere, quo nihil de Deo abfurdius ftatui poteft, quem ofendimus tam omnium rerum effentia, quàm earum effentia primam, & unicam liberam caufam effe. Quare non eff, ut in hoc abfurdo refutando tempus confumam.

PROPOSITIO XXXIV.

35

Dei potentia eff ipfa ipfius effentia.

DEMONSTRATIO.

Ex folâ enim neceffitate Dei effentia fequitur, Deum effe caufam fui (per Prop. 11.), & (per Prop. 16. *ejufque Coroll.*) omnium rerum. Ergo potentia Dei, quâ ipfe, & omnia funt, & agunt, eff ipfa ipfius effentia. Q. E. D.

PROPOSITIO XXXV.

Quicquid concipimus in Dei potestate effe, id neceffariò eff.

DEMONSTRATIO.

Quicquid enim in Dei potestate eff, id (per Prop. præced.) in ejus effentiâ ita debet comprehendendi, ut ex eâ neceffariò fequitur, adeoque neceffariò eff. Q. E. D.

PROPOSITIO XXXVI.

Nihil exiftit, ex cujus natura aliquis effectus non fequitur.

DEMONSTRATIO.

Quicquid exiftit, Dei naturam, five effentiam certo, & determinato modo exprimit (per Coroll. Prop. 25.), hoc eff (per Prop. 34.) quicquid exiftit, Dei potentiam, quæ omnium rerum caufa eff, certo, & determinato modo exprimit, adeoque (per Prop. 16.) ex eo aliquis effectus fequi debet. Q. E. D.

APPENDIX.

20

His Dei naturam, ejufque proprietates explicui, ut, quòd neceffariò exiftit; quòd fit unicus; quòd ex folâ fuæ naturæ neceffitate fit, & agat; quòd fit omnium rerum caufa libera, & quomodò; quòd omnia in Deo fint, & ab ipfo ita pendeant, ut fine ipfo nec effe, nec concipi poffint; & denique quòd omnia à Deo fuerint prædeterminata, non quidem ex libertate voluntatis, five abfoluto beneplacito, fed ex abfolutâ Dei naturâ, five infinitâ potentia. Porrò ubicunque data fuit occafio, præjudicia, quæ impedire poterant, quominus meæ demonstrationes perciperentur, quæ etiam, imò maximè impedire poterant, & poffunt, quominus homines rerum concatenationem eo, quo ipfam explicui, modo amplecti poffint, eadem hîc ad examen rationis vocare ope-